

Avdelningen för reglerad mätteknik
Erik Söderlöv
Direktnr: 033-17 77 63
E-post: erik.soderlovwedac.se

Marknadskontroll av ädelmetallarbeten

i Stockholm med omnejd

Innehåll

Sammanfattning	3
Syfte	4
Bakgrund	5
Metod	7
Resultat	8
Diskussion	9

Sammanfattning

Efter att ha fått tillgång till importstatistik från Tullverket gällande importerade ädelmetallföremål valde Swedac att genomföra en riktad marknadskontroll mot utvalda importörer. Vid marknadskontrollerna har både stämplarna och finhalt granskats hos totalt 12 stycken handlare av ädelmetallarbeten.

Marknadskontrollerna visade att föreskrivna stämplarna saknades på ädelmetallarbeten hos merparten av handlarna men att det inte finns något stort problem med finhaltarna. Att det finns ett problem med bristande stämpling föranleder fler marknadskontroller men framför allt mer informationsspridning om gällande regler.

Syfte

Denna marknadskontrollaktivitet har gjorts för att öka kunskapen och efterlevnaden av lagen (1999:779) om handel med ädelmetallarbeten hos handlare som importerar ädelmetallarbeten. Syftet var också att ta reda på om det finns ädelmetallarbeten till försäljning på den svenska marknaden som saknar föreskrivna stämplor samt om det finns ädelmetallarbeten som inte lever upp till finhaltskraven.

Bakgrund

Regelverk

Enligt förordningen (1999:780) om handel om ädelmetallarbeten har Swedac tillsyn över efterlevnaden av lagen (1999:779) om handel med ädelmetallarbeten samt föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Lagen tillämpas på yrkesmässig tillverkning av och handel med ädelmetallarbeten.

Ädelmetallarbeten av guld eller platina som väger ett gram eller mer ska vara försett med finhaltsstämpel och namnstämpel alternativt finhaltsstämpel och kontrollstämpel. Dessa krav gäller ädelmetallarbeten som säljs eller erbjuds till försäljning. För silver och palladium finns inga krav på stämplarna.

Finhaltsstämpeln ska ange den lägsta andelen ädelmetall i ädelmetallarbeten. För guld och platina finns en tillåten avvikelse nedåt på fem tusendelar. För silver är den tillåtna avvikelsen åtta tusendelar.

Importstatistik

Ädelmetallarbeten som importeras måste registreras hos tullverket med specifika varukoder. Varukoderna ligger till grund för hur mycket som ska betalas i tull, skatter och andra avgifter samt används för importstatistik. Med en specifik varukod kan man bland annat få uppgifter om avsändaren och dennes organisationsnummer, avsändarland, mottagaren och dennes organisationsnummer samt statistiskt värde av införda varor.

Swedac fick under 2019 importstatistik för vissa varukoder som gäller ädelmetallarbeten. Statistiken gällde import som skett från och med 1 januari 2018 till och med 22 maj 2019.

Swedacs marknadskontroller

Swedac gör kontinuerligt stickprovskontroller hos handlare som säljer ädelmetallarbeten. Vid Swedacs marknadskontroller är det framför allt de stämplarna som finns på ädelmetallarbetena som granskas men ibland görs också kontroller av finhalten. Marknadskontrollerna är också ett verktyg för Swedac att sprida information om de krav som finns.

När finhaltsanalyser ska göras köper Swedac in de ädelmetallarbeten som man vill analysera och skickar dessa sedan för analys till ett ackrediterat laboratorium. Senast finhaltsanalyser genomfördes som en del av marknadskontrollen var 2018 då 11 st ädelmetallarbeten köptes in och analyserades. Vid det tillfället kunde man konstatera att alla föremål levde upp till respektive angivna finhalter.

Metod

Analys av finhalt

Swedac har ett löpande avtal med ett ackrediterat laboratorium, RISE, som genomför finhaltsanalyser. Analyserna görs genom förstörande provning, så kallad kupellationsanalys för guld och titreranalys för silver.

Urval

Den importstatistik som Swedac fått från tullverket har legat till grund för urvalet av marknadskontrollobjekt. När statistiken granskats kunde man se att merparten av de som importerat för störst värde kunde lokaliseras till Stockholm med omnejd. Av den anledningen valdes tio stora importörer som misstänktes sakna erforderliga stämplat då de inte återfanns i namnstämpelregistret. De utvalda importörerna var alla placerade i eller i närheten av Stockholmsområdet. Utöver dessa har även två andra objekt ingått där andra anledningar föranlett besöken.

Marknadskontrollbesök

Inför marknadskontrollbesöken skickade Swedac ut varselbrev till samtliga importörer där myndigheten bland annat informerade om att kontroller kommer att genomföras inom en snar framtid och att det gick att förbereda sig genom att läsa om vad som gäller på Swedacs hemsida.

Besöken hos handlarna inleddes med en kort genomgång av de krav som finns och följdes av en stickprovskontroll av ädelmetallarbeten där stämplat granskades. I de fall då det fanns brister informerades handlarna om vad de kunde göra för att åtgärda dessa. Informationsbroschyrer delades ut i samtliga butiker och ansökningsblanketter för namnstämpeln lämnades till de som inte hade egen namnstämpel sedan tidigare. Slutligen köptes ädelmetallarbeten in i vissa butiker. Urval av inköpta ädelmetallarbeten gjordes på plats från fall till fall.

De handlare där avvikelser observerats har efter besöket fått ett beslut om försäljningsförbud. Förbudet gäller försäljning och saluhållande av ädelmetallarbeten som saknar föreskrivna stämplat.

Resultat

Totalt besöktes 12 handlare av ädelmetallarbeten varav 10 stycken var hämtade från Tullverkets importstatistik. Av de 12 handlarna var det två som hade en egen namnstämpel och endast en handlare som inte fick någon avvikelse och där ärendet kunde avslutas. Inga handlare skickade sina ädelmetallarbeten till kontrollorganet RISE för stämpling med den svenska kontrollstämpeln kattfoten.

Under marknadskontrollerna köptes 10 ädelmetallarbeten av guld in hos 8 stycken handlare för totalt 9 400 kr. Inköpta och analyserade ädelmetallarbeten finns redovisade i tabell 1.

Smycke	Stämplrar	Avvikelser
Hänge	21K	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Örhängen	namnstämpel + 21K	Inga avvikelser
Hänge	21K	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Hänge	750	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Kedja	750	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Hänge		Saknar namnstämpel/kontrollstämpel och finhaltsstämpel
Kedja	750	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Hänge	750	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel
Ring	18K + namnstämpel + Stockholms ortsstämpel	Underhaltig: endast $741,9 \pm 1$ ‰ fint guld
Hänge	21K	Saknar namnstämpel/kontrollstämpel

Tabell 1: Sammanställning över inköpta och analyserade smycken.

Diskussion

Urval

Med tanke på hur urvalet gjordes var resultatet inte helt förvånande. Att ädelmetallarbeten utan namnstämpel skulle hittas kändes som en självklarhet när man tänker på följande:

1. Nästan inga utvalda handlare gick att hitta i namnstämpelregistret.
2. Företagen var i många fall nyregistrerade vilket talade för dålig kännedom om gällande regler bland företagsinnehavarna.
3. Alla handlare sålde importerade smycken som vanligtvis endast är stämplade med finhaltsstämpel vid det tillfälle de importeras.

Att använda Tullverkets importstatistik som ett verktyg för urvalet vid marknadskontrollerna visade sig vara ett effektivt sätt att hitta handlare med avvikelser gällande bristande stämpling.

Att endast handlare med närhet till Stockholm kontrollerades var för att effektivisera marknadskontrollen med så många besök som möjligt under en kort tid. En idé för framtida marknadskontroll är att efterfråga importstatistik för en längre tidsperiod och på så vis få fler importörer även på mindre orter. Det är ju inte heller nödvändigt att rikta in sig enbart på de som importerar för stora värden.

Marknadskontrollbesök

Upplägget på besöken fungerade bra. Syftet med marknadskontrollen är ju framför allt att öka efterlevnaden av lagen och därför kändes det bra att förutom kontrollerna lägga stor vikt på att informera om regelverket.

Anledningen till de många avvikelser som hittades beror främst på okunskap. Många handlare hade ingen kännedom om vilka krav som finns på ädelmetallarbeten som erbjuds till försäljning. Kännedomen om Swedac var än mindre. Myndighetens bedömning efter kontrollerna är att det finns en vilja att göra rätt och följa gällande krav. Efter Swedacs besök har, vid tidpunkt då denna rapport publicerades, redan 8 av 10 som saknade namnstämpel skickat in en ansökan om att registrera en namnstämpel. De flesta har fått ett beslut om en registrerad namnstämpel.

Analys av finhalt

Precis som vid 2018 års finhaltsanalyser så visade det sig att det inte är ett stort problem med underhaltiga ädelmetallarbeten. Det känns dock viktigt att även i fortsättningen göra dessa analyser för att förvisa sig om att det förblir så.

Den guldring som visade sig innehålla för lite fint guld än vad som är tillåtet kunde spåras tillbaka till tillverkaren via namnstämpeln. I och med att det är tillverkaren respektive importören som ansvarar för att utförda ädelmetallarbetena motsvarar de anbringade ansvarsstämplarna på ädelmetallarbeten har Swedac vänt sig till tillverkaren av guldringen och begärt ett yttrande. Swedac inväntar svar. Handlaren som sålde ringen har i detta fall inget ansvar eftersom denne varken är tillverkare eller importör av ringen.